

တၢ်သးယုတၢ်ဆါ

တၢ်သးယုတၢ်ဆါလုတၢ်ဆါစံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်မနုၤလဲၣ်.

တၢ်သးယုတၢ်ဆါန့ၣ်မ့ၢ်ဖံးဘၣ်တၢ်ဆါလၢလၢအဘၣ်ကူဘၣ်ကံးတၢ်သးဒီးအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒီဖျါတၢ်ဖိယၢ်ဆံးဆံးဖိတကလုာ်လၢအမူလၢတၢ်ဂၤအဖိခိၣ်လၢတၢ်ကိးအိၣ်လၢ (mite) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သးယုတၢ်ဆါလုတၢ်ဆါအကူၢ်အဂီၢ်တဖၣ်မ့ၢ်မနုၤလဲၣ်.

တၢ်ဖိယၢ်ဆံးဆံးဖိလၢတၢ်ကိးအိၣ်လၢ (mite) တကလုာ်န့ၣ် န့ၣ်လီၤတၢ်လၢပုၤကညိအညၣ်အဖိလၢဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ် ဖံးဘၣ်ဆါကိၢ်အူၤ, သးယုဒိၣ်ဒိၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်, ဒီးတၢ်ဟဲကိၣ်လိၣ်ထီၣ်လၢ အလီၤကံးဒီးဖျါသ့တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖျါသ့လၢ အပၣ်ယုဒီးထံတဖၣ်န့ၣ်, လီၤကံးဒီးတၢ်အကျိၤတကံးကူတဖၣ်ဒီးညိၣ်ဖျါဝဲလၢ စုမုၢ်ဒီးစုဒုးကိၢ်, စုန့ၣ်ခံ, ကံးလၢပုၤ, န့ၣ်တဖၣ်, ယိၣ်ဒုး, မုၢ်ခွါကိၢ်ဂီၤ, ခိၣ်ကံးဒုး, န့ၣ်ခိၣ်မိၣ်, ခံကိၢ်တဖၣ်, ဒီးဟၢဖၢတဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သးယုတၢ်ဆါတဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအနးမးဒီးလီၤဆိဒ်တၢ်လၢမုၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢနီၢ်ကစၢ်အဖိခိၣ်တၢ်အကူၢ်ဂီၤဂီၤတဖၣ်ကဖျါထီၣ်ဝဲသက့ၤဆးဒးန့ၣ်လီၤ.

ပုၤတဂၤမၤန့ၣ်တၢ်သးယုတၢ်ဆါဒ်လဲၣ်.

ပုၤတဂၤမၤန့ၣ် တၢ်သးယုတၢ်ဆါဒ်ဖျါ တၢ်ထိးဘၣ်ပုၤတဂၤလၢ အအိၣ်ဒီးတၢ်ဆါတဂၤအဖံးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သးယုတၢ်ဆါန့ၣ် ဘၣ်တၢ်စိၣ်ခိၣ်အိၣ်ဖျါပုၤတဂၤဆူပုၤတဂၤအတၢ်ထိးဘၣ်လိၣ်သးဒီး ပုၤလၢအဘၣ်ကံးတၢ်တဂၤအဖံးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သးယုတၢ်ဆါန့ၣ် ရၢလီၤအသးဆူ ပုၤတဂၤဆူအဂၤသ့ဒ်ဖျါ တၢ်ထိးဘၣ် ပုၤတဂၤလၢအဘၣ်ကူဘၣ်ကံးတၢ်ကူတၢ်ကၤ မ့တမ့ၢ် အလီၤမဲလီၢ်ဒါအယိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်ဖျါတၢ်ဆါတဖၣ်ရၢလီၤအသးလၢ ဖံးဘၣ်ဆူဖံးဘၣ်အယိၣ်, ရၢလီၤအသးသ့ဒ်ဖျါ မုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သးယုတၢ်ဆါကူၢ်ပနီၣ်တဖၣ်ကဟဲဖျါထီၣ်ချ့ချ့အခါဖဲလဲၣ်.

တၢ်သးယုတၢ်ဆါအပနီၣ်တဖၣ် ညိၣ်ဟဲဖျါထီၣ်ဝဲ ပုၤတဂၤထံၣ်လိၣ်အသးဒီးအိၣ်ဝဲ ၂ နံ့ဆူ ၆ နံ့အဘၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအထံၣ်လိၣ်အသးဒီးတၢ်သးယုအါန့ၣ်တဘျီတဖၣ် ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် ကဘၣ်လဲၤခိၣ်ဖျါဝဲ လၢ ၁ တုၤလၢ ၄ သီ ဖဲတၢ်ထံၣ်လိၣ်ကဒါက့ၤအိၣ်အသီတဘျီဝဲအလီၢ်ခံန့ၣ်လီၤ. အရ့ဒိၣ်လၢ တၢ်ကသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢ ပုၤလၢအဘၣ်ကံးတၢ်ဆါတဂၤအံၤ အတၢ်ဆါပနီၣ်မ့ၢ်တဖျါထီၣ်သန့က့ ရၢလီၤအတၢ်ဆါဆူပုၤအဂၤအိၣ်သ့ဒ်ဒ်တၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤတဂၤရၢလီၤတၢ်သးယုတၢ်ဆါဆူပုၤအဂၤတဂၤအအိၣ်ကသ့အဂီၢ်တၢ်ဆါကတီၢ်ကယံၣ်ထဲလဲၣ်.

ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဆါတဂၤရၢလီၤဝဲ တၢ်သးယုတၢ်ဆါသ့တုၤလၢ တၢ်ဆါယၢ်ဖိ (mite)ဒီးအဝဲသ့ၣ်အနီၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်မၤဟးဂီၤကွံာ်အိၣ်လၢတၢ်ကူစါယါဘျီအယိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်နီၢ်န့ၣ်, ဖဲပုၤတဂၤမၤန့ၣ်တၢ်ကူစါယါဘျီဝဲအလီၢ်ခံ ၂၄ န့ၣ်ရံၣ်န့ၣ်, အဝဲအတၢ်ဆါဘၣ်ကူဘၣ်ကံးတၢ်တသ့လၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယုသ့ၣ်ညါတၢ်သးယုတၢ်ဆါသ့ဒ်လဲၣ်.

ကသံၣ်သရၣ်တဖၣ်ယုသ့ၣ်ညါတၢ်သးယုတၢ်ဆါသ့န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကသ့ၣ်ညါမ့ၢ်ပုၤတဂၤအိၣ်ဒီးတၢ်သးယုတၢ်ဆါဒါတအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်, တဘျီတခိၣ် ကသံၣ်သရၣ်အိးကွံာ်ဖံးဘၣ်တဖၣ်ဖိဒီးယုကွံာ်ဝဲ တၢ်ဆါယၢ်ဖိလၢ အဒုးထီၣ် တၢ်သးယုတဖၣ်န့ၣ်လၢ မဲးခြိၣ်စကိးအဖိလၢန့ၣ်လီၤ. တဘျီတခိၣ် ကသံၣ်သရၣ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢ အကဲတၢ်သးယုတၢ်ဆါသ့ဒ်ဖျါထဲဒ်အကွံာ်ဝဲပုၤတဂၤအဖံးဘၣ်လၢ အမဲာ်ခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီသဒၢတၢ်သးယုတၢ်ဆါန့ၢ်နီၤလဲၣ်.

တၢ်ဟးဆဲးနီၤခိတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဒီးပုၤလၢအဘၣ်ကံးဒီးတၢ်ဆါဒီးအဝဲအတၢ်ဖိတၢ်လံၤသ့ၣ်တဖၣ် လီၤဆိဒၣ်တၢ် အတၢ်ကူတၢ်ကၢဒီးအလီၢ်မံလီၢ်ဒါတဖၣ်, ဒီသဒၢနၢလၢ တၢ်သးယုတၢ်ဆါသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မ့ၢ်ယုထံၣ်ဆိတၢ်ဆါဒီး မ့ၢ်ကူစါယါဘျါဆိ ပုၤလၢအဘၣ်တၢ်ဆါဒီးပုၤလၢအဘၣ်ကူတၢ်ကံးအယီၤ ပဒီသဒၢတၢ်သးယုတၢ်ဆါဂၤလီၤအသးသ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူစါယါဘျါတၢ်သးယုတၢ်ဆါနီၤလဲၣ်.

ကသံၣ်ကသီလၢတၢ်ကူစါယါဘျါတၢ်သးယုတၢ်ဆါတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢကသံၣ်မၤသံတၢ်သးယုတၢ်ဆါယၢ်(*scab-icides*)မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်မၤသံတၢ်ဖိယၢ်ဖိလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သးယု, တနီၤမၤသံအဒံၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်သးယုန့ၣ်တၢ်ကူစါယါဘျါအီၤလၢ Ivermectin (ကသံၣ်အီ) မ့တမ့ၢ် Permethrin (ကသံၣ်ဖျူ), Permethrin ၅မုးကယၤန့ၣ် တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်အီၤလၢ ဖိသၣ်အီၤနီၤဒီးဖိသၣ်ဆဲးဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကသံၣ်သရၣ်ကဆၢတံၣ်စၢၤဝဲလၢတၢ်ကူစါယါဘျါဖဲလဲၣ်တခါန့ၣ် မ့ၢ်အဂ့ၢ်ကတၢ်န့ၣ်လဲၣ်လီၤ. တၢ်န့ၣ်လီၤလၢ ဘၣ်တၢ်ဟ့ၣ်လီၤအီၤလၢ ကသံၣ်သရၣ်, ပုၤဆါကသံၣ်ဒီးကသံၣ်အထံလဲလၢ အအိၣ်လၢ ကသံၣ်ပလီၤအကပၤတဖၣ်န့ၣ်တၢ်ကလူၤပိာ်မၤထွဲအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ.တၢ်အိၣ်တၢ်စူးကါကသံၣ်မ့ၢ်အါတလၢန့ၣ်, ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်စုၣ်တၢ်ပျါသ့န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဆါတဖၣ်အံၤတၢ်ကဘၣ်ကူစါယါဘျါအီၤလၢ ကသံၣ်ခိဖျါကသံၣ်သရၣ်အတၢ်န့ၣ်လီၤ တသ့ဝဲအသ့အချူကတၢ်ဖဲတၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်တၢ်ဆါဝဲအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. ကသံၣ်လၢတလိၣ်ကသံၣ်အတၢ်န့ၣ်လီၤလၢအယါဘျါတၢ်သးယုဘျါန့ၣ်တအိၣ်ဘၣ်. ကသံၣ်လၢ တၢ်စူးကါအီၤလၢ ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် တၢ်တကြၢးစူးကါအီၤလၢ တၢ်ယါဘျါပုၤကညီအဂီၢ်ဘၣ်.

လၢပုၤနီၤဒိၣ်တဖၣ်အဂီၢ်, ကဘၣ်ဖျူတၢ်သးယုအကသံၣ်ဖျူ မ့တမ့ၢ် ကသံၣ်ဖျူအထံပံာ်တဖၣ်လၢ နီၤခိမိၢ်ပုၤတၢ်လီၢ်ကိးတၢ်ဒီး တလၢကွံာ်ခိၣ်ဒီးကိာ်ဘိဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖျူကသံၣ်ဝဲ တၢ်ကဘၣ်ပာ်အီၤတစိာ်ဖိဝဲ သ့စိကွံာ်အီၤခိဖျါတၢ်လုၣ်ကွံာ်ထံသ့, ဖဲတၢ်ယါဘျါဝဲအလီၢ်ခဲ, တၢ်ကဘၣ်ကူကၢဆုကူဆုကၢလၢအကဆုကဆုတဖၣ်ဖဲတၢ်ကူစါယါဘျါဝဲအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. လီၢ်မံဒါလီၢ်ဒါ, တၢ်ကူတၢ်ကၢ, အိကံဖိဆုကၢဖိ, ဒီးတၢ်ကံး ညာ်လံၣ်န့ၣ်တဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ဆူၣ်အီၤဒီးမၤကိာ်မၤယုထီၣ်အီၤလီၤ. နီၢ်ကစၢ်အတၢ်ပိးတၢ်လီၤတဖၣ်လၢ တၢ်ဆူၣ်အီၤဒီးမၤယုအီၤတသ့ညီညီတဖၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ထၢန့ၣ်လီၤအီၤလၢ ဖလးစတုးထၢၣ်အပူၤပံးတံာ်အခိၣ်ဒီးပာ်အီၤအစ့ၢ်ကတၢ် ၅ သီန့ၣ်လီၤ. ထူးကဆုဖူဒါခိၣ်တဖၣ်ဒီးဆူးကွံာ်ဖၣ်ကမ့ၢ်လၢတၢ်ဒါဒီးလီၢ်ဆူၣ်နီၤပိးလီၤတဖၣ်အလီၤတက့ၢ်.

ပုၤလၢတၢ်ဆါဘၣ်ကံးအီၤတဂၤကြၢးဟးဆဲးဝဲတၢ်အိၣ်သးဖဲဘၣ်အိၣ်လၢပုၤအါဂၤအကျါတပူၤယီ, လၢအပၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤလီၢ် မ့တမ့ၢ် ကွဲ, တုၤလၢ ၂၄ န့ၣ်ရံၣ်ဖဲ တၢ်ကူစါယါဘျါအီၤဝဲအခိၣ်ထံးကတၢ်တဘျီန့ၣ်လီၤ. ညီၣ်တၢ်သးယုန့ၣ် ကယံာ်ဝဲ ၁-၂ နွံဖဲ တၢ်ကူစါယါဘျါဝဲအလီၢ်ခဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်သးယုမ့ၢ်အိၣ်ဒီးဒီးဒၣ်တၢ်ဖဲ ၂-၄ နွံအတီၢ်ပူၤအယီမ့ၢ်လိၣ်န့ၣ် တၢ်ကဘၣ်ကူစါယါဘျါကဒီးအီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူစါယါဘျါတၢ်သးယုန့ၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်အီၤလၢဟံၣ်ဖိယီဖိတဖၣ်အဂီၢ်ဒီးမုၢ်ခွါသ့ၣ်ထံးတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးဒီးပုၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သးယုတၢ်ဆါဘၣ်ကံး(တဖၣ်), ဒီးတၢ်ကဘၣ်ယါဘျါ ပုၤကိးဂၤလၢ တၢ်ဆၢကတီၢ်တကတီၢ်ယီအပူၤလၢကဒီသဒၢတၢ်ဘၣ်ကံးကဒါကွၢ်ကဒီးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢကမၤန့ၢ်အါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျါဘၣ်ယးတၢ်သးယုအဂီၢ်လဲၤဆူ-
<http://cdc.gov/scabies/>